

● نقد و معرفی کتاب

مقابله با تروریسم از طریق همکاری بین‌المللی

Alex P. Schmid et al., *Countering Terrorism through International Cooperation: Proceedings of the International Conference on Countering Terrorism through Enhanced International Cooperation*, (Milano: ISPAC, 2001).

(ایسپاک)^۱ و "مرکز ملی پیش‌گیری از بزه‌های اجتماعی"^۲، و با همکاری "شعبه جلوگیری از تروریسم سازمان ملل"^۳، و "دفتر کنترل مواد مخدر و پیشگیری از جرم سازمان ملل"^۴، در شهر کورمایور^۵ ایتالیا برگزار شد. کتاب مزبور که در سال ۲۰۰۱ منتشر شده، توسط الکس پ. اشمیت که یکی از معروف‌ترین صاحب‌نظران

به موازات اوج‌گیری اعمال خشونت‌آمیزی که عموماً تحت عنوان "اعمال تروریسم بین‌الملل" شناخته و توصیف می‌شوند و گسترش آنها به اقصی نقاط جهان از اوایل دهه ۱۹۷۰، پژوهش‌ها و تحقیقات فراوانی در مورد ابعاد متعدد و متنوع این پدیده در کشورهای مختلف، به ویژه در ایالات متحده و اروپای غربی صورت گرفته است. کتاب "مقابله با تروریسم از طریق همکاری بین‌المللی"، یکی از جدیدترین این آثار است.

این کتاب شامل مجموعه مقالات ارایه شده در کنفرانسی با همین نام است که در تاریخ ۲۴-۲۲ سپتامبر ۲۰۰۰، به ابتکار مشترک "شورای بین‌المللی علمی و فنی برنامه پیشگیری از جرم و عدالت کیفری سازمان ملل"

1. International Scientific and Professional Advisory Council of the UN Crime Prevention and Criminal Justice Programme (ISPAC).
2. Centro Nazionale di Prevenzione e Difesa Sociale (CNPDS).
3. UN Terrorism Prevention Branch (TPB).
4. UN office for Drug Control and Crime Prevention (ODCCP).
5. Courmayeur

مسائل تروریسم است، ویراستاری و تدوین گردیده است.

کتاب با توجه به موضوع و محتوای مقالات ارایه شده در ۶ بخش تنظیم گردیده است. در صفحات پایانی کتاب نیز مهم‌ترین اسناد بین‌المللی و منطقه‌ای مربوط به مقابله با تروریسم در قالب سه ضمیمه درج شده است.

بخش اول کتاب با عنوان "چهره متغیر تروریسم" به تحولات صورت گرفته در شیوه‌ها و تاکتیک‌ها، علل و انگیزه‌ها و ابزار و وسایل مورد استفاده گروه‌های تروریستی و به طور کلی تحول "مفهوم" و "مصادیق" تروریسم بین‌الملل در چند دهه اخیر به ویژه دوران ده ساله پس از جنگ سرد اختصاص یافته است. این بخش شامل پنج مقاله با عناوین "برداشت‌ها و سوء برداشت‌ها از تروریسم مذهبی"، "تروریسم راست‌گرا و نژادپرست"، "جدایی طلبی" و "ایرردانتیسم" و تروریسم: بررسی مقایسه‌ای (تطبیقی) ۲۰۰۰-۱۹۴۵"، "تروریسم و سلاح‌های امحای جمعی"، "افسانه‌ها و واقعیت‌ها در مورد تروریسم اطلاعاتی (سایبر تروریسم)"^۲ می‌باشد.

بخش دوم با عنوان "چهره‌های متداخل تروریسم" به ارتباط فزاینده گروه‌های تروریستی با گروه‌های تبهکار سازمان یافته فراملی^۳

می‌پردازد. گروه‌های تروریستی ماهیتاً همواره با جرم و جنایت سروکار داشته‌اند، اما به ویژه پس از پایان جنگ سرد و فروپاشی شوروی و اضمحلال بلوک شرق که گروه‌های تروریستی را از یک منبع قابل توجه مالی و پشتوانه عظیم ایدئولوژیک محروم نمود، این گروه‌ها برای تأمین منابع مالی مورد نیاز خود، به طور گسترده، به جرایم سازمان یافته فراملی^۳ یا به همکاری و تعامل با چنین سازمان‌هایی از جمله کارتل‌های قاچاق اسلحه و مواد مخدر گرایش پیدا کردند. این بخش نیز در برگزیده پنج مقاله به قلم صاحب‌نظران معروف مسایل تروریسم می‌باشد: "ارتباط متقابل بین تجارت اسلحه، مواد مخدر و تروریسم"، "تأمین مالی جنبش‌های چریکی و تروریستی از طریق جنایات سازمان یافته"، "ارایه تعریفی از تروریسم با بهره‌گیری از حقوق جنگ: اشکال‌ها و امتیازها"، "ایجاد و توسعه واحدهای ضدتروریسم در ایتالیا: ارزیابی تهدیدهای کسنونی" و "مقابله با تروریسم از دیدگاه ایتالیا".

بخش سوم کتاب به "چگونگی برخورد با جرایم تروریستی" اختصاص یافته است؛

۱. Irredentism، سیاست بازپس‌گیری زمین‌های ازدست رفته در جنگ

۲. Cyber-terrorism

۳. Transnational Organized Crimes

مشترک سیاسی جهت مشروعیت زدایی از کاربرد تروریسم^۱، می‌پردازد.

بخش ششم و آخر کتاب نیز شامل چهار مقاله است که در کنفرانس ارایه نشده است: "چارچوب حقوقی بین‌المللی برای همکاری در زمینه مقابله با تروریسم - نقش کمیته ویژه سازمان ملل برای اتخاذ تدابیری جهت امحای تروریسم بین‌الملل"^۲، "عناصر اصلی استراتژی اسراییل برای مقابله با تروریسم"^۳، "تروریسم، ایمنی هوانوردی و رسانه‌های ارتباط جمعی" و "فرهنگ گروگان‌گیری در چین".

از جمله نقاط قوت کتاب حاضر، درج کلیه اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی و منطقه‌ای است که از اوایل دهه ۱۹۶۰ تاکنون برای مقابله با مظاهر مختلف تروریسم بین‌المللی توسط جامعه بین‌المللی تدوین گردیده است. علاوه براین، تعداد و نام دولت‌هایی که تا اواسط سال ۲۰۰۰، هر یک از این اسناد را امضا یا تصویب کرده‌اند در ضمیمه ب ذکر شده است. در ضمیمه ج نیز ۱۸۰ موضوع و عنوان در مورد جنبه‌های مختلف تروریسم، از سوی "شعبه پیشگیری از

دراین بخش صاحب‌نظران راه‌های مقابله ریشه‌ای و اساسی با معضل تروریسم و مصادیق متنوع این پدیده را مورد بررسی قرار می‌دهند. چهار مقاله این بخش عبارتند از: "مبارزه با تأمین مالی تروریسم در خاورمیانه"، "پیرامون صنعت آدم‌ربایی در کلمبیا"، "شریان حیات سازمان‌های تروریستی: (بررسی) راهبردهای تکامل یافته تأمین مالی تروریسم" و "مقابله با تروریسم با استفاده از جعبه ابزار^۱ نظام‌های لیبرال دموکراسی و امکان به کارگیری آن در سایر انواع رژیم‌های سیاسی".

در بخش چهارم کتاب، همان‌گونه که از عنوان اصلی آن، "تجربه‌ها و سیاست‌های بین‌المللی و منطقه‌ای (جهت مقابله با تروریسم)، پیداست، نحوه برخورد دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای با معضل تروریسم بین‌الملل مورد بحث قرار گرفته است. این موضوع در قالب سه مقاله با عناوین "همکاری برای مقابله با تروریسم در خاورمیانه و آفریقا"، "اروپا و تروریسم" و "پلیس بین‌الملل و تروریسم" بررسی شده است.

در بخش پنجم کتاب که به "مباحث پایانی" اختصاص یافته، هانس کارول^۲، "امکانات و تنگناهای تمهیدات بین‌المللی مقابله با تروریسم" را مورد بررسی قرار می‌دهد و الکس پ. اشمیت به بحث پیرامون "راهبردهای

1. Tool box
2. Hans Corell
3. UN Ad-Hoc Committee on Measures to Eliminate International Terrorism

تروریسم^۱ سازمان ملل، جهت تحقیق و پژوهش توسط محققان پیشنهاد شده است. در مجموع می‌توان این کتاب را اثر موجز و نسبتاً جامعی در مورد برخی جنبه‌های تروریسم بین‌الملل از جمله نمودها و مصداق‌های نوین تروریسم و تغییر و تحولات ایجاد شده در ماهیت این پدیده در ۱۰ سال اخیر دانست. در عین حال باید به این نکته توجه داشت که غالب مطالب کتاب براساس دیدگاه‌های خاص غرب در مورد تروریسم نگاشته شده و بنابراین خالی از پیش‌داوری‌ها یا داوری‌های غیرمنصفانه به ویژه در ارتباط با اسلام و ایران، نیست. به عنوان مثال، دیوید راپوپورت،^۱ متخصص روابط بین‌الملل، در همان اولین مقاله کتاب، انقلاب ایران را آغازگر "موج چهارم تروریسم بین‌المللی در ۲۵ سال اخیر"^۲ معرفی کرده و مدعی می‌شود که "اولین گروه‌های تروریستی مذهبی ابتدا در اسلام پدیدار شد"^۳ راپوپورت برای اثبات این ادعای خود، فداییان حسن صباح را به عنوان نمونه ذکر می‌کند که به گفته وی با الهام از اصل اسلامی "مقابله با منافقین" از شیوه‌های تروریستی جهت از بین بردن مخالفان خود بهره می‌گرفتند.^۴

به نظر می‌رسد چنین داستان پردازی‌هایی که خصوصاً طی دو دهه اخیر توسط محافل غربی در مورد فدائیان اسماعیلی

صورت گرفته است، از شایبه تعصبات مذهبی و تاریخی و اغراض سیاسی خالی نباشد. غربی‌ها برای سرپوش گذاشتن بر جنایات و وحشی‌گری‌های فراوان صلیبیون، عمداً به بزرگ‌نمایی اقدامات اسماعیلیه پرداخته‌اند.^۵ در دهه‌های اخیر نیز به طرز زیرکانه‌ای سعی شده است نوعی شبیه‌سازی بین اقدامات، اهداف و عقاید فداییان اسماعیلی و نهضت‌های اسلامی معاصر صورت گیرد و این‌گونه مطرح شود که باصطلاح "تروریسم مدرن خاورمیانه" و به ویژه آنچه که تروریسم مورد حمایت ایران شیعی مذهب، نامیده می‌شود ریشه در فرهنگ و مذهب اسلامی (شیعی) - ایرانی دارد.^۶

این در حالی است که اساساً اقدامات فداییان حسن صباح با آنچه که امروزه "اعمال تروریستی" خوانده می‌شود، تفاوت ماهوی دارد؛ به عقیده برنارد لویس، اسلام شناس معروف، گرچه اسماعیلیان نمونه کلاسیک

1. David Rapoport

2. David Rapoport, "Perceptions and Misperceptions of Religious Terror", in *Ibid.*, p. 9.

3. *Ibid.*

4. *Ibid.*, pp. 11-12.

۵. نورالله کسای، "اسماعیلیان: از دعوت تا خشونت"، گفتگو با روزنامه صبح امروز، شنبه ۲ بهمن ۱۳۷۸.

6. See e.g., Edgar O'Ballance, *Language of Violence* (California: Presidio Press, 1979), pp. 2-5.

معروف‌ترین صاحب‌نظر مسایل تروریسم، در اثر کلاسیک خود، "عصر تروریسم"^۲ از فرقه سیکاری^۳، به عنوان کهن‌ترین جنبش شناخته شده دین تروریستی نام می‌برد؛ سیکاری‌ها یهودیان افراطی بودند که در سده اول میلادی با هدف اخراج رومیان از بیت‌المقدس، به روش‌هایی چون خرابکاری در شبکه بیت‌المقدس، آتش‌زدن انبارهای غله، تخریب منازل و سکونت‌گاه‌های دولت‌مردان امپراطوری روم و مقامات مذهبی یهودی طرفدار آنها متوسل می‌شدند.

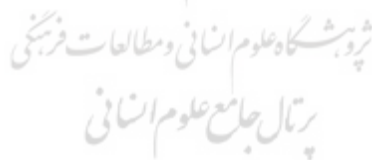
اسماعیل بقایی ماهانه

اداره حقوقی وزارت امور خارجه

استفاده نظام‌مند از خشونت و تاکتیک حذف فیزیکی علیه مخالفان محسوب می‌شوند، ولی اعمال این گروه با "تروریسم" به معنای متداول و امروزی آن ماهیتاً متفاوت

است، چه "اسماعیلیان تنها فرمانروایان، وزراء و فرمانداران را مورد هدف قرار می‌دادند و نه افراد بی‌گناه را؛ ثانیاً هیچ‌گاه از سم یا دیگر ابزارهای غیردقیق یا نامتامین استفاده نمی‌کردند و حتی بعد از انجام قتل درصدد فرار بر نمی‌آمدند.^۱

از اینها گذشته، سابقه تروریسم به مفهوم واقعی آن در میان مدعیان مذهب یهود بیشتر از هر دین دیگری است؛ والتزلکوره،

1. Bernard Lewis, "Islamic Terrorism?", in B. Netanyahu (ed.), **Terrorism: How the West Can Win?**, (Toronto: Collins Publishers, 1986), p. 68.

2. Walter Loqueur, **The Age of Terrorism**, (Boston: Little Brown & Company, 1987)

3. Ibid., pp. 11-12.

پروشکاه علوم انسانی ومطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی